

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Рада Бориславова Славинска
АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев”

Относно дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ в област на висше образование 8. Изкуства; професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство; докторска програма „Музикознание и музикално изкуство”.

Автор: Надежда Симеонова Петрова

Тема: Развитие на клавирния съпровод на народна песен

Научен ръководител: проф. д-р Костадин Бураджиев

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед №РД27 – 049 от 05.07.2022 г. на ректора на АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Развитие на клавирния съпровод на народна песен” с автор Надежда Симеонова Петрова. Процедурата е за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ в област на висше образование 8. Изкуства, професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство. Автор на дисертационния труд е Надежда Петрова – докторант в свободна форма на обучение към катедра „Музикален фолклор“, АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев”. Докторант Надежда Петрова е представила комплект от документи (на хартиен и на електронен носител), свързани с процедурата по защита на дисертационния труд, самия дисертационен труд, автореферат, както и 3 публикации, свързани с темата на разглежданата научна разработка. Тя е отчислена с право на защита със заповед на ректора №РД27 – 008 от 02.06.2020 г., на основание решение на Факултетен съвет към факултет „Музикален фолклор и хореография“ от 27.05.2020 г. – Протокол N 2. Нямам забележки към представените документи и материали.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Надежда Петрова е възпитаник на музикалното училище в Пловдив и на АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“. Завършила магистратура със специалност „Изпълнителско изкуство“ от класа на проф. Снежана Симеонова, Петрова безспорно е един от най-даровитите и реализирани пианисти на пловдивската клавирна школа. Участието ѝ в майсторските класове по пиано на проф. Виктор Чучков, проф. Милена Моллова, проф. Атанас Куртев, проф. Борис Романов, проф. Тамара Поддубная, проф. Ерик Хейдзик и др., вече стотиците концерти като съпровождащ пианист на хорови колективи, на различни инструменталисти и оперни певци в България, Гърция, Турция, Босна и Херцеговина, Словения, Германия, Холандия, Белгия, Испания, както и многобройните награди от различни конкурси, доказват не само таланта ѝ, а и сериозното, последователно отношение към професията „пианист“. Познавам нейното професионално израстване от студентската скамейка, през акомпаньорската ѝ работа в хор „Детска китка“ и в хор „Евмолпея“, до годините на съвместна колегиална дейност. Надежда Петрова е не само превъзходен акомпаньор, но и прекрасен органист. Соловите ѝ пианистични концертни изяви също показват облика на музикант с великолепен усет за фразиране, техничност и пьргавина, детайлно владее на клавиатурата и на клавирните похвати, на разнообразието от нюанси, присъщо само на даровитите пианисти. В професионалната си реализация в катедра „Музикален фолклор“ Надежда Петрова заявява и чудесна *prima vista*, стабилен метроритмичен усет

спрямо всевъзможни неравноделни метруми, компетентност относно българския фолклор, педагогическа гъвкавост, висок праг на търпение и дисциплинираност, комуникативност и прекрасни колегиални отношения.

3. Актуалност на тематиката

Дисертационният труд представлява първото българско научно проучване и обобщаване на цялостното развитие на жанра „...“*народна песен с клавирен съпровод*“ – от първите опити в зората на професионалното ни музикално изкуство до наши дни“ (стр. 228) – един период, обхващащ век и половина. И докато относно народните песни с клавирен съпровод за оперни певци има изследвания, то жанровият подвид за фолклорни изпълнители засега е почти незасягана тема. Незасяган до този момент е и проблемът за автентичните параметри и начина на намиране на песенни първоизточници в творчеството на Първо, Второ и Трето поколение български композитори, което дава възможност да се проследи както развитието на композиционните средства спрямо обработването на фолклора, така и промяната на естетическата нагласа спрямо автентичните първообрази. Необходимостта от подобно изследване на жанра е ясно заявена в Теоретичния обзор, където с множество доказателствен материал е заявена липсата на цялостно, конкретно насочено проучване на народните песни с клавирен съпровод, изпълнителската им проблематика, композиционните характеристики спрямо концертната и/или педагогическа насоченост. Актуалността на разработката се допълва и от факта, че се разглеждат и някои приложно-педагогически аспекти на ансамбловата вокално-инструментална интерпретация, свързана с изпълнението на народни песни. Проучването върху народните песни с клавирен съпровод за фолклорни изпълнители в България допринася разкриването на нови аспекти от актуалната фолклорна вокално-инструментална практика. Резултатите от разработването на дисертационния труд върху развитието на клавирния съпровод на дисертанта допълват и поставят на ново ниво познанията върху изкуството на клавирния съпровод в България.

4. Познаване на проблема

Пряката професионална свързаност на Надежда Петрова с клавирните съпроводи на народни песни за фолклорни изпълнители повишава ценността на нейното изследване, защото то е базирано на проверена в практиката експертиза и ансамбलो-инструментална експертност. Впечатляващ е броят библиографски единици, включващ 173 строго профилирани заглавия, 3 интернет източници и 78 нотни източници (сборници), голяма част от които са и цитирани на страниците на разработката. Това показва дълбоко компетентно и сериозно, теоретично подплатено отношение към тематиката – не просто систематизиране на публикуваната по проблемите литература, а дълбочинно изследване и пречупване на чуждия опит през личния, проверен в концертната и педагогическа практика. В рамките на периода на разработване на дисертационния труд Надежда Петрова е извършила впечатляваща по обем работа. Тя е синтезирала и осмислила развитието на клавирния съпровод на народни песни в неговите ралични жанрови подвидове на базата на задълбочени теоретични познания и сериозен емпиричен опит. Петрова познава много добре аспектите на темата, залегнали в дисертационния труд. Акцентира се върху различни гледни точки на акомпанияторската и изпълнителска проблематика на пианиста, свързан с народната песен. Имайки предвид изключително малкия брой научни публикации, близки до разработваната тема, в дисертацията са използвани възможно голям брой тясно специализирани, но кореспондиращи пряко и косвено теоретични източници, носещи богата информация. Докторантът умело е използвала натрупаните през годините знания по проблема, като ги е приложила успешно в разработването на различните раздели и при интерпретиране на научните постановки. Тя демонстрира свободно

боравене със специфичната клавирна и фолклористична терминология. В хода на работата проличава изключително добрата ѝ практическа подготовка и професионален подход към изследваната тематика.

5. Методика на изследването

Разработването на темата „Развитие на клавирния съпровод на народна песен“ е проведено по съвременна и адекватна, добре разработена методика, правилно приложена и позволяваща постигане на поставената цел и решаването на задачите. Силно впечатление правят финалните обобщаващи абзаци във всеки раздел и изводите в краищата на всяка глава, което позволява синтезирано проследяване на логическите връзки в разработване на тематиката и очертава добра научна конструкция на целия труд. При синтезирането и представянето на резултатите са включени адекватни теоретико-аналитични подходи. Използвани са: подходящи откъси от народни песни с клавирен съпровод, илюстриращи твърденията на докторанта и изведени в Приложение; анкети; таблично систематизиране; графични схеми – похвати, способстващи за изясняване конкретните казуси.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Предоставената ми за рецензиране дисертация на Надежда Петрова е в обем от 234 страници (близки до БДС) и с общ обем с Приложенията от 360 страници. В разработката са включени 193 графични онагледявания във вид на нотни примери, 5 приложения, включващи и анкети с композитори и с акомпанятори, една таблица и една диаграма в основния текст, 115 допълнителни бележки, дадени подчерта и допълващи информацията и разсъжденията. Трудът се състои от Увод; Теоретичен обзор на публикациите, засягащи темата на дисертационния труд; четири глави, Заключение, Библиография и 5 Приложения. Съдържанието и структурата на дисертацията напълно отговарят на установените норми и съдържат всички изисквани раздели. Целта и задачите на изследването са формулирани точно и ясно. В **Първа глава** – „Специфики на акомпаняторската дейност в жанра народна песен с клавирен съпровод“ – Надежда Петрова бележи онези характеристики на народната песен, които обуславят композиционния подход към нея. Това се забелязва в последователността в следващите глави, терминологичната клавирна и фолклористична изчистеност, заложена още тук и изясняване ролята на акомпанятора на народни песни, която съпровожда теоретичната разработка във всичките ѝ раздели. Или както казва самият дисертант: *„Познанието за мелодическата и словесна същност на народната песен позволява на акомпанятора да подпомогне изпълнението на певеца, да подсили и изтъкне важните в художествено отношение детайли на соловата партия и да следва гъвкаво импровизационните моменти, присъщи на автентичното музициране.“* [с. 28] В класификацията на творбите Петрова се основава на класификациите на Божидар Абрашев и Пламен Арабов/Светослав Карагенов. **Втора глава** – „Народната песен с клавирен съпровод в творчеството на българските композитори от Първо поколение“ – разглежда народната песен като репертоарен компонент в концертните програми на някои от най-изявените български оперни певци, каквито са Димитър Попиванов, Христина Морфова и Людмила Прокопова. Разгледани са и първите композиционни опити в жанра „народна песен с клавирен съпровод“ в творчеството на композиторите Андрей Стоянов, Асен Димитров, Йосиф Чешмеджиев, Добри Христов, Александър Кръстев и Петър Динев. На базата на множество формално-структурни, хармонически и клавирни анализи, както и на анализи върху автентичните образци са достигнати изводи, осъществени по авторска система. Включени са обобщения относно амбитуса, размера, формата и лада на първообразите, които дават възможност да се преценят предпочитанията на композиторите към определен тип фолклорен първоизточник, което се осъществява за първи път в българското музиковедие. По

отношение на форма, структура, хармонизация и клавирна фактура са реализирани обобщения, даващи възможност за синтезирано осъзнаване на композиционните идеи относно обработването на българския песенен фолклор в този ранен етап от развитието на българската музикална култура. **Трета глава** обхваща творчеството в жанра на композиторите от Второ и Трето поколение – Любомир Пипков, Панчо Владигеров, Светослав Обретенов, Парашкев Хаджиев, Марин Големинов, Димитър Петков и Тодор Попов. Неслучайно творчеството на Владигеров е разгледано по-подробно, тъй като клавирите му са между най-разгърнатите и изобилстващи от клавирни похвати и композиционни идеи в жанра. Авторската систематизация е приложена и тук, което дава възможност за сравнение в подхода към автентичния материал между различните периоди в музикалната ни история. Особено приносна в дисертацията е **Четвърта глава** – „Народната песен с клавирен съпровод в репертоара на народните певци“. В нея за първи път са изследвани и систематизирани композиционните идеи, нотните публикации, взаимовръзките, общите черти и разликите в индивидуалните авторски нагласи спрямо автентичните образци, концертната и педагогическа приложимост, спецификите и не на последно място – значимостта на новия жанров подвид, предназначен за фолклорни изпълнители. Четвърта глава представлява сериозен принос в музикознанието с множеството аспекти на анализиране на жанра „народна песен с клавирен съпровод за фолклорен изпълнител“. Силно впечатление прави и систематизацията на клавирната проблематика в жанра, базирана изцяло върху личния педагогически и изпълнителски опит на докторанта. В хода на разработката успешно са анализирани и систематизирани голям брой композиционни специфики, подходящо илюстрирани с нотни примери. Те са интерпретирани правилно и показват добри аналитични умения на докторанта. Изводите от научната разработка са ясни и правилно формулирани. Езикът и стилът на дисертационния труд са четивни, неусложнени от прекалено насищане със строго специализирана терминология. Като обобщение може да се каже, че изложените в дисертацията анализи и изводи представят ценна и оригинална разработка. Изцяло се съгласявам с конкретизирането на приносните моменти в дисертацията. Предложените концепции са важен принос в изследването на обработването на фолклора и изпълнителската проблематика в жанра „народна песен с клавирен съпровод“ на национално и международно ниво.

7. Критични бележки към дисертационния труд

Моите препоръки са малко, защото: трудът е не просто в необходимия, а в максималния обем за дисертация; спазени са изискванията на Правилника за прилагане на ЗВО; технически е оформен много добре; има достатъчно визуален илюстративен материал, доказващ твърденията; библиографската справка включва сериозен брой заглавия пряко свързани с темата; приносните моменти са формулирани много точно; заявените в уводните страници задачи са изпълнени. С други думи – важните неща са налице. Моята препоръка е: ако дисертацията се публикува, илюстративният материал да следва непосредствено теоретичните твърдения, а не да е изнесен като Приложение. Би могло да се помисли и за лека литературна редакция за „оглаждане“ на някои абзаци.

8. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Тъй като в тясно специализираната научна литература за първи път се обобщава и систематизира цялостно жанрът „народна песен с клавирен съпровод“ в продължение на век и половина, дисертационният труд е особено ценен. Самооценката, която си дава докторантът във формулиране на приносните моменти е резонна и показва дълбокото познание на дисертационната проблематика. Действително, в този труд има доста постановки, които се разглеждат за първи път в българското музикознание, като дефинирането и диференцирането разновидностите на жанра; определянето на

автентичните параметри на вокалните партии в жанра в творбите на Първо, Второ и Трето поколение български композитори; издирването на автентичните първообрази във фолклористичните сборници и доказването за използването на тези материали; съпоставката между народните песни с клавирен съпровод за класически и фолклорни певци, формулирана и осмислена от действащ акомпанятор; систематизирането на публикуваната нотна литература за народни песни за фолклорни изпълнители с клавирен съпровод; опитът за цялостно проследяване на развитието на клавирния съпровод на народните песни с всички негови компоненти, специфики и клавирна проблематика; създадената авторска класификация с различни параметри на публикуваната нотна литература на народни песни за фолклорни изпълнители с клавирен съпровод. Петрова обосновава своите твърдения на базата на голям брой научни разработки, стотици часове издирвателска дейност и дългогодишен изпълнителски опит, а именно изпълнителският опит дава особена „тежест“ на твърденията.

9. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Докторантът представя 3 публикации по темата на дисертацията – „За клавирния съпровод на българската солова народна песен“, „Изпълнителски проблеми при акомпаниране на народни певци“ и „Ансамблови проблеми в безмензурни народни песни с клавирен съпровод, изпълнявани от народни певци“. Научните публикации са авторски и са представени и отпечатани в реферирани списания. Представени са някои от цялостно изяснените в дисертационния труд теоретични постановки, касаещи развитието на клавирния акомпанимент на народна песен в нейните различни жанрови подвидове.

10. Лично участие на докторанта

На базата на предоставената ми документация, научни публикации, дисертационен труд и автореферат, считам, че изследванията по настоящата разработка, представена ми за рецензия, са изцяло дело на докторанта и с пълна категоричност можем да приемем, че дисертационният труд на Надежда Петрова е лично нейно дело.

11. Автореферат

Представеният автореферат е от 54 страници. В синтезиран, но изчерпателен вид са представени отделните глави на дисертационния труд. Нотните илюстрации, които присъстват като Приложение в цялостния текст, тук не са включени, но авторефератът точно и ясно представя научната разработка.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Познавам Надежда Петрова от две десетилетия. Наблюдавала съм както нейното студентско развитие, така и израстването ѝ като един от изявените пианисти на пловдивската сцена. Изградила съм си мнение за нея като талантлив инструменталист-изпълнител, задълбочен изследовател и анализатор, добър колега.

В рамките на своето обучение Надежда Петрова е извършила сериозна по обем изследователска и научна дейност. Синтезиран е голямо количество материал, базиран на особено голям брой теоретични и нотни източници, както и на богат личен опит. Получени са оригинални резултати, върху които са направени редица приноси с меродавен характер. Дисертационният труд показва, че докторант Надежда Симеонова Петрова притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност „Музикално изкуство“ като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване. В представеният труд са налице научни резултати, които представляват принос в науката и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България

(ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“. Представените материали и дисертационни резултати напълно съответстват на специфичните изисквания на факултет „Музикален фолклор и хореография“. Поради гореизложеното, убедено давам своята положителна оценка за научната разработка, представена в дисертационния труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Надежда Петрова в област на висше образование: 8. Изкуства; професионално направление 8.3 Музикално и танцово изкуство.

Поздравявам Надежда Петрова за изключително сериозната научна разработка. Поздравявам и нейния научен ръководител проф. д-р Костадин Бураджиев за успешното насочване и постигането на убедителния и впечатляващ краен резултат.

Пловдив, 22.08.2022

Изготвил: (Рада Славинска)

.....